VIQUIPÈDIA

Llengua altai

L'**altai** és una llengua turquesa parlada per unes 70.000 persones a la Federació Russa, concretament a la república de l'Altai (on és llengua oficial juntament amb el rus), al límit entre Rússia, la Xina i Mongòlia. Hi existeixen dos dialectes principals: el septentrional i el meridional.

L'altai va fer servir l'alfabet llatí entre 1928 i 1938, i des d'aquesta data utilitza l'alfabet ciríl·lic (amb 4 lletres extra afegides: Jj, Ҥҥ, Ӧӧ, Ӱӱ).

Altai

Алтай тили *Altay tili*	
Tipus	llengua
Parlants	
72.000 (aprox.) principalment a Sibèria	
Parlat a	Rússia, Mongòlia
Oficial a	República de l'Altai
Classificació lingüística	
llengües nostràtiques llengües altaiques llengües turqueses llengües turqueses comunes llengües turqueses siberianes	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet ciríl·lic
Codis	
Glottolog	alta1276 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/alta1276)

Contingut

Nombre

Divisió dialectal

Situació legal

Literatura altai

Enllaços

Nombre

Segons el cens del soviètic del 1959 eren 45,300, i d'ells el 88,7% parlaven la llengua materna. En el del 1979 ja eren 60.000, dels quals 50.203 vivien a la regió autònoma. eren uns 71.000 segons el cens soviètic del 1989. D'ells, el 87,2% parlen l'idioma i el 99% viu a la república.

Divisió dialectal

Es divideixen en dos grups de dialectes sots dividits en grups *seoks* (òs):

- Altaics del Nord, potser uns 20.000 dels quals parlen la llengua la meitat (un terç dels altaics), de la branca oriental del grup Uigur-Oguz de les parles turqueses, i que comprenen tres tribus:
  - Tubalars (*tuba-kizhi, dish-kizhi* 'pobles del bosc') als rius tributaris del Katun' i Biya.
  - Txelkans o Lebedins (*chalkandu-kizhi, kuu-kizhi*) als marges del riu Lebed.
  - Kumandins (*kumandy-kizhi*) als marges del Biya
  - Shors (*shor-kizhi*) als alts marges del Tom i els seus tributaris, al Kondoma i Mrasu (Akmras)
- Altaics del Sud, potser uns 40.000 i dels que parlen la llengua la meitat (dos terços dels altaics), de la branca Kirgiz-Kipchak de les parles turques, que comprenen les tribus:
  - Telengits (*telengit, chu-kizhi*) a les valls del riu Chu

- *Altai-kizhis*, als mitjans del Katun' i tributaris, també coneguts com a Altaics de la Muntanya o Calmucs Blancs o Fronterers, amb els quals estan força connectats. La seva parla ha estat adoptada com a llengua literària.
- Maimalars (*maima-kizhi*) a la vall del riu Maima.
- Telesses o Telosses (*tölös*) i Ulan-kizhis
- Teleuts (*telengut, telenget*), un gran nombre dels quals viuen a l'actual àrea de Kemerovo

Situació legal

La llengua oficial a la república és el rus, amb l'altaic amb un petit estatut de protecció que el 1991 han intentat fer cooficial. Hi ha un diari en Altai, *Altaidyn Cholmony* (Estrella d'Altai, 1922). La ràdio local emet dos programes en rus i en altai. Des del 1990 també hi ha una editorial per fer llibres i d'altre material escolar i didàctic en altai *Uch-Sumer*, dirigida per Vyacheslav S. Torbokov (1956), president a Altai de la Unió d'Escriptors russos.

Literatura altai

Les lluites amb els xinesos i mongols es reflectiren en la literatura popular: èpiques heroiques, contes, cançons, llegendes i proverbis. En el segle XIX l'il·lustrat i missioner M. V. Chevalkov fou molt actiu en el recull de la literatura popular altaica i cap al 1840 els va adaptar l'alfabet ciríl·lic, i entre finals del segle XIX i començamens del XX es troben els autors M. Jutkanakov, Sh. Shunekov i N. Uglashev.

Durant els anys 20 es desenvolupà la literatura altaica amb autors com M. V. Mundus-Edokov, autor de *La núvia* (1927) i *Abans i ara* (1928), i P. A. Chagat-Strojev (1887-1937), membre del Comité Central del Partit a Altai, amb els poemes *L'heroi savi* (1926) i *Qara Qorum* (1929). Durant els anys 30 i 40 el moviment fou continuat per P. V. Kuchijak (1897-1943), autor de *La lluita* (1932), *Cheinesh* (1940), *Dos guàrdies* (1950), el poema *Arbachy* (1933) i *La vall del diable* (1945).

Posteriorment destacarien Chalchik Chunizhekov (1898-1973) amb *Tuudi* (1947), homenatge al *skazitel* (cantant folklòric) N. U. Ulugashev, i la novel·la *Munduzak* (1962); A. Sarujeva (1914) i els poemes *Syrga* (1960) i *El meu Altai* (1957); S. Surazakov (1925) amb *El senyor de les muntanyes* (1962); A . Adarov (1932) amb *La terra on neix el sol* (1964) i *Cançons del cor* (1958); Ivan Shodoev (1914) veterà de guerra i a utor de contes per a nens. L. Kokyshev (1933) amb la novel·la *Arina* (1959), i E. Palkin (1934) amb *Així és el costum* (1959). Alexei G. Kalkin (1925-1998) narrador folklòric i cantant de l'heroi èpic *Maadai Kara*. El filòlegSazon S. Surazakov (1925-1995) autor dels 10 volums de la sèrie *Altai Baatyrlar* i recercador de l'obra folklòrica *Maadai Kara*.

Enllaços

- Ethnologue i els Altai del Nord (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=atv)
- Ethnologue i els Altai del Sud (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=alt)
- Alfabet altaic (http://www.tarbagan.net/fotj/AltaiLang.htm)
- Frases en altai (http://www.webcitation.org/query?id=1256451922995530&url=www.geocities.com/Athens/9479/altai.html)

Prova **Wikipedia en llengua altai** a Wikimedia Incubator.

Llengües turqueses

Turquès occidental

Bolgar	Bólgar† | Húnnic† | Khàzar† | Txuvaix
Txagatai	Aini² | Turc d'Ili | Lop | Txagatai† | Uigur | Uzbek
Kiptxak	Baraba | Baixkir | Cumà† | Karatxai-balkar | Karaïm | Karakalpak | Kazakh | Kiptxak† | Krimtxak | Kumyk | Nogai | Tàtar | Tàtar de Crimea¹ | Urum¹
Oguz	Afxar | Àzeri | Gagaús | Petxeneg† | Qaixqai | Salar | Tàtar de Crimea¹ | Turc | Turc de Khorasan | Turc otomà† | Turcman | Urum¹
	Turquès oriental
Khalaj	Khalaj
Kirguís-Kiptxak	Altai | Kirguís
Uigur	Altai septentrional | Txulim | Dolgan | Fuyü Gïrgïs | Sakhà / iacut | Khakàs | Shor | Tofa | Tuvinià | Iugur occidental
	Turc antic†
	Notes: ¹ Es troba en més d'un grup; ² Llengües mixtes; † Extingida

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Llengua_altai&oldid=24246589»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 25 jul 2020 a les 00:57.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.